

2. شاہ حسین دیاں کافیاں و افنی تے فکری جائزہ

کافیاں کافی دی جمع اے جیسں دامطلب اے
 یورایونہ، مکمل ہونیا یا ہضمیہ ہونا۔ ادب و وح کافی اوس
 کلام نون کہندے نیں جیہڑا ادبی حوالیاں نال مکمل ہونے
 تے بہجائی وح کافیاں اوس کلام نون کہندے نیں جیہڑا
 موسیقی دے نال ڈھکیا جاسکے۔ کافی دی تعریف الخ
 کیتی جاسکدی اے:

”کافی شاعری دی اوہ صنف اے جیہڑے وح
 اک مکمل مضمون خیال یا جذبے دا ڈھکواں
 تے خوبصورت اظہار ایسراں کیتا گیا
 ہووے کہ اونوں پڑھن یا سنن توں بعد
 بندے دی روحانی تسکین ہو جاوے۔“

2.1 شاہ حسین دیاں کافیاں وح وحدت الوجود دا ذکر

شاہ حسین اک صوفی شاعر سن تے ایسں
 شاعری وح وحدت الوجود نون کافی اہمیت اے۔
 وحدت الوجود دامطلب ایہ اے کہ اے کائنات
 اللہ تعالیٰ نے بنائی اے تے ایسں دے ذرے ذرے
 وح اوس دی ذات دے جھدکارے موجود
 نیں۔ شاہ حسین وی وحدت الوجود کو عنبرے کن

اوہ کہندے ہیں کہ خدای ذات پر جگہ موجود ہے۔ الہیں
گل دا اندازہ اوہناں دی الہیں کافی تو لائی جاسکدا ہے۔

سے رہا میرے حال دا محرم توں
اندر توں، باہر توں، روم روم و چچ توں
توں ہیں تانا، توں ہیں بانا، سبھ کچھ میرا توں
کہے حسین فقیر نما، میں ناہیں سبھ توں

2.2. غیر اللہ توں نفرت:

شاہ حسین اک سجھے تے یکے نسلان سن تے اوہ
انے سجدے سن کے جیہڑا خدای ذات نال نال کسے
لوہور توں وی اتنی ای محبت کردا ہے تو اوہ سچا
مسلمان ہے۔ اوہناں ہنیر اچھدی دامت ان توں
استعارہ بنا کے انسان تے خالق دے رشتے توں
بیان کیتا ہے۔ اوہناں دے حیاں و ج سچا عاشق
اوہ بندا ہے جیہڑا دنیا دیاں رعبتاں توں ہٹ کے حرف
اللہ دی محبت و ج فنا ہو جاوے۔

سے فی ماٹے مینوں کھیڑیاں دی گل نہ آکھ
را نجن میرا، میں را نجن دی
کھیڑیاں توں کو ڈی جھاک
لوک جائے ہنیر کھلی
میرے دا اور چاک

1/2012 Day: 2.3 عشق حقیقی واذکر:

شاہ حسین دی کافیاں و جوں عشق حقیقی و
ذکر وی بھدا اے۔ اوہناں دے مطابق عشق اک
آسان شے نیں۔ ایک عاشق نوں عشق دیاں اچیاں
منزلاں تے پو پھتے واسطے کئی فستلاں داسامنا
کرن پیندا اے تے او تھے اوہی پو پھتے سکدا لے جیہڑے
و ج عاجزی، انکساری تے سجاتی ہووے۔ اوہ نکلھدے نیں:

سے عاشق ہووین تے عشق سماوین
راہ عشق داسوئی دانگہ، دھاگہ ہووین تے جاوین
باہر پاک اندر آلودہ، کپھناٹوں شیخ کہاوین

2.4 دنیاوی بے ثباتی واذکر:

شاہ حسین ایسی کافیاں و ج انسان نوں بدلے
نیں کے ایہہ دنیا فانی شے اے۔ ایک دن انسان تے واپس
لینے رب کول چلے جانا اے۔ اوہ خالی آیا سی تے خالی ای
جانے گا ایس لئی غرور تکبر نوں چھڈ دے۔

سے وہ گمنا ادم غنیمت جان
کیاے آہوں، کیاے جا سبیں، فانی کل جہان
چار د پہاڑے کوئل واسا، نہ کرا اتنا مان
کے حسین فقیر نما، آخر خاک آسمان

2.5. کافیاں وچ عاجزی تے انکساری؛

شاہ حسین بنجالی ادب وچ اک وڈے شاعر
 سن فیروہی اوہناں دیاں کافیاں وچ عاجزی تے
 انکساری دے جھلکارے نظر آتے نی۔ اوہناں دیاں
 کافیاں توں اے پیغام وی ملدا اے کہ انسان توں
 ہمیشہ عاجز رہنا جاری دا اے۔ اوہناں دیاں کافیاں
 دا آخری مصرعہ دیکھو:

سے کہے حسین فقیر نمانا، میں ناہیں سمجھ توں

سے کہے حسین فقیر نمانا، آخر خاک آسمان

سے کہے حسین فقیر بسا نہیں دا، درتپیرے دی کتی اُن

2.6. شاہ حسین دیاں کافیاں وچ دعا:

شاہ حسین اپنی کافیاں وچ انسان توں دعا دیندے تے کہ
 کدے وی رب توں نہ بھلے اوہ: اوہ بکھدے نیں:

سے نی تینوں رب نہ بھلی، دعا فقیراں دی ایہا
 رب نہ بھلی ہو رسبھ کہ بھلی ما رب نہ بھلن جیہا
 سونا زیا سبھ بھل وایسی، عشق نہ لگدا ایہا

Day: _____
2.7. کافیاں وچ پنجابی لٹیریاں تے استعاریاں

داورناؤ

شاہ حسین دی کافیاں وچ پنجابی لٹیریاں
تے استعاریاں دا چنگا ورتاؤ اے۔ اوہناں پنجابی
شاعری وچ صعلہ پہلی واری پیرر اٹھے جیسی
لٹیریاں داورناؤ کیتا اے۔

سے نڈیوں پار راجھن دا ٹھانہ

کیتا قول ضروری جانا

فنتاں کراں

ملاح نال

2.8. تائیت دا صیغہ:

شاہ حسین نے کافیاں وچ تائیت دا صیغہ دا
ورناؤ کیتا اے۔ ایس دیاں ایہ تن وجہ دسیاں
جائزیاں نیں:

(1) خدانے ایہی رحمت کول عورت دے روپ وچ
پیش کیتا اے

(2) پنجابی ادب وچ عورت عاشق تے مرز
معتشوقی اے۔

(3) عورت نرمل دل، معصوم، تے عاجز
ہونڈی اے۔

ایہو ای اوہ و جویات ہیں جینہاں دی وجہ
 توں شاہ حسین نے تانیت داصیغہ استعمال کیتا
 اے اوہ نکھدے نیں:

سے مندھیاں کہ جنگلیاں، بھائی صاحب تپدی بندن آں

3. مُکدی کُل:

شاہ حسین اوہ درویش شاعر اے جیسدی
 زبان و جوں نکلن والا اک اک بول حقیقت تے
 معرفت دے رنگ و ج رنگیاں بویا اے۔ اینہاں نے اخلاقی
 فلسفہ، انسان تے خدا دے تعلق توں ایہی
 ساعری و ج بیان کیتا اے۔ بقول ڈاکٹر عفران
 سید:

”شاہ حسین دیاں کافیاں و ج سوز تے گداز،
 تڑپو، اثر تے جادو اے۔ اوہ دل و ج
 کھدیاں جانڈیاں نیں۔“

سوال نمبر 02

منیر نیازی دی وکھری شاعری

1. تعارف:

منیر نیازی موضوعاتے اسلوب دھے حوالے نال اپنے ہم عصر شاعراں توں وکھری شاعری کر دے نیں۔ اوہ 1928 نوں فتح محمد خان دے گھر ہوسپار پور وچ جمے۔ ونڈ توں بعد اوہناں دا خاندان ساہیوال آسٹریا کج عرصہ اوہناں پاکستان نیوی وچ نوکری کیتی تے غیر چھوٹے ادبی کم کار کیتا۔ اوہ اردو تے پنجابی دوواں زبانان دے شاعر نیں۔ اوہناں دے اردو مجموعے تیز ہوا اور تنہا بھول، فاج منیر تے دشمنوں کے درمیان اک شام جد کے پنجابی مجموعے سفر دی رات، چار چپ چیزاں تے دستہ دس والے تارے جہناں نوں اکٹھا کر کے نکل کلام کہندے نیں۔

2. نکل کلام دا پروا:

منیر نیازی دے پنجابی دے تناں مجموعے عیاں نوں اکٹھا کر کے نکل کلام چھاپیا گیا۔ اے 1992ء وچ پہلی واری الحد پبلی کیشنز توں چھپی۔ کتاب دے بیک ٹائٹل دے نکل نال اوہناں دی مشہور زجانہ

بنجالی نظم دے آخری چار مصرعے چھپے ہوئے ہیں۔

کھانج وی رایسواں اوکھیاں سن
 کھ کل وچ غم دا طوق وی سی
 کھ شہر دے لوک وی ظالم سن
 کھو مینوں مرن دا شوق وی سی

2.1. منیر نیازی دیاں ڈراؤ نیاں علاقہ تے تھاواں:

منیر نیازی دی شاعری وچ ڈراؤ نیاں علاقہ تان
 یاٹی جانڈیاں میں چیسٹرا بڑھن والے نوں اک انگ
 ای قسم دی خیالی دنیا وچ لے جاندا اے تے نال ای
 جیس کرا دیندیاں میں اوہ لکھدے ہیں:

سے مینوں چیسٹری دھن نگ جانڈیاں اے، فیرنہ اوس توں پٹدا میں
 راتاں وچ وی سفر اے مینوں، دن وی ٹردیاں کھڈا میں
 کدے نہڑک کے کندھے کڈھے، زخم کدے نہ سیتا میں
 کدے نہ تچھے مڑ کے تگیا، کوچ جدوں وی کپتا میں
 (میری عمادت)

2.2. ایما ٹیٹ دا شاعر:

منیر نیازی نے بنجالی وچ وی ایما ٹیٹ دی
 ٹریک چیسٹری یورپ توں شروع ہوئی سی، دا

استعمال کیتا۔ اہمیت و جگہ اشارے دتے
جانڈے میں جیناں توں بڑھوں والا آپ مطلب
دی گہرائی تک پہنچدا اے۔

گھر دیاں کندھاں اُٹے دس، جھٹاں لال بھوار دیاں
ادھی راتی بوہے کھڑکن، ڈیناں چیکاں فار دیاں

2.3 بے معنویت دی تحریک و اثر:

بے معنویت دی تحریک (Absurdism) نے وی
منیر نیازی تے اپنا اثر کیتا۔ اے تحریک دو
جنگاں یاروں وجود و ج آتی سی جسدا مطلب
سی کے ترقی انسان دے آپے نکلے و ج بے گنہ الیس
لئی ترقی دا خیال ای ویہم اے صرف۔ منیر نیازی
لکھوے میں:

دنیادے و ج رہیں لئی وی

کیہہ کھو کرنا پیندا اے

اپنے ایہو و ج نہراں اندر

آپے ای ترنا پیندا اے

2.4. اکلایے دا ذکر:

منیر نیازی نے اپنی شاعری و ج

اگلا بے را ذکر وی کیتا اے۔ اک وقت آندا اے کے
 انسان نوں سارے جھڈ دیندے نیں تے او س مال
 صرف کمرے دیا دیواراں ای ہونڈیاں نیں۔ اوہ
 لکھدے نیں۔

سے یار میرے جلا کون نیں ایچھے، بحر، زمین، پہاڑ
 اسال کسے دن سارے مل کے کراں گے پلغار

2.5. نرگسیت پسندی!

میر نیازی نرگسیت پسندی (Narcissism) توں
 وی اثر انداز ہوئے بخیر نہرہ سکے۔ اوہناں نے ایس
 داوی نرگسیت۔ ایس توں مطابق اک انسان
 اپنی دنیا وچ ای پسند اے جتھا اوہی اصلی کردار
 ہونڈا اے تے اوہ جو چاوے کرسکدا اے۔ بندے
 دی "عیب" نرگسیت پسندی دی مثال اے

سے سن فی کھڑیئے

رنٹاں دے پے پڑے

عین ٹرجاواں گا

ضیو مڑ کے نہیں آواں گا

ہس کے بلائیں گی

رو کے بلائیں گی

فیر وی نہیں آواں گا

اچھے آسمان دانارا بن جاواں گا

دور دور رہو اس گا

تے تینوں تڑفاواں گا

2.6. رومانیت دا اثر

منیر نیازی کول رومانیت وی عجب ڈھنگ دی

اے کیوں جے رومانیت دے بیان لئی اوہناں نوں

لڑوئے استعارے، آئینیاں تے علاقیاں ورت کے

اینا و گھرا، نواں سبوح تے معجز کیدا رومانی رنگ

بیدا کیشا اے اوہ لکھ دے سیں:

سے ہوئی جیسی چوڑا چھنکایا

چونڈھی وڈھ کے مینوں جگایا

میں و پکھاں تے اگو نہ فلاوے

چوری چوری بسدی جاوے

2.7. منیر نیازی دیاں نکیاں نظماں:

منیر نیازی نوں نظم دا وڈا شاعر آکھیا

جاندا اے۔ اوہ نکیاں نظماں وچ وڈیاں

وڈیاں گلاں کر جاندا س۔ گوں بعض

واری تے نظم اپنے سزاوہیں توں وی چھوٹی

ہو جاندی سی

وقت توں اگے لنگن واسنزا
آدمی کلارہ جاندا اے

اپنے آدمی سوچ
میں کیسہ کراں؟

اک حقیقت

اپہوی بچ اے و جھڑن ویلے دکھوی کافی ہندا اے۔

2.8 . اک ذہین و صبور:

عسیر نیازی اک حسین و صبور ہون پاروں نظماں
وج جاندار لہو پراں وی بنا نڈرا لے جیسڑے ساہ لہندے
نیں۔ قتال دے طور تے

دوتارے مبرے سچے کہے
اک تارا مبرے اگے اگے
اگے والا تارا مبروں
اکد ہوا جیٹے لگے
اک تارا مبرے ہوش توں
”بھلیاں کاسکاں اندر جگے“

3. اخیری گل :

منیر نیازی کی شاعری نے نوںیں پنجابی نظم
کی روایت وچ اک منفرد نوںیکلے ٹے نوںیں طرز
دے اسلوب دی بنیاد رکھی اے۔ اوہدی شاعری
صرف شاعری نہیں بلکہ حیاتی دا بندھ اے۔ بقول
ڈاکٹر سہیل احمد خان :

”منیر نیازی دا سفر اچ ختم نہیں ہويا۔ ایس
لٹی کے اوہنے اچے آخر دیاں آوازاں دا دروازہ
کھولنا اے۔ ایہہ دروازہ کھلن ٹیکر منیر دا
سفر جاری رہے گا تے اوہ خود ای کہندا اے۔

لجے تے میں دروازہ کھولنا

آخر دیاں آوازاں دا

سوال نمبر 04

فرخندہ لودھی دی افسانہ نگاری

1. تعارف:

فرخندہ لودھی 1937ء میں یوٹا، یوٹا، یوٹا اور وچ
 پیرا پیوٹی سے وینڈ ٹوں بعد ہجرت کر کے ساہیوال
 آگئی۔ اوہناں پنجابی تے اردو وچ لکھیا۔ اوہناں
 ڈاچہ پیٹھ لائبریرس سا۔ حکومت پاکستان تے
 2004ء وچ "پرائڈ آف پرفارمنس" ایوارڈ دتا۔ فلیپر
 پاکستان اکیڈمی آف لیٹرز نے "ہینڈ ڈانگیار" ناول
 اتے اوہناں نوں "سیدوار شاہ" ایوارڈ دتا۔ جتنے دے
 اوہ لے اوہناں دیاں دس کہانیاں دا مجموعہ اے۔
 اے 1984ء وچ پہلی واری پاکستان پنجابی ادبی
 بورڈ نوں چھپیا۔

2. فرخندہ لودھی دی افسانہ نگاری دا جائزہ

پنجابی افسانہ نگاری وچ فرخندہ لودھی اگھواں
 تھاں رکھدی اے۔ اوہناں دیاں کہانیاں فکری تے
 فنی اعتبار نال پنجابی ادب وچ خاص مقام
 اگھدیاں نیں۔ پروڈس فلک پوراں آکھیا۔

7207 Day: _____
”فرخندہ لودھی نے پنجاہی کہاری نوں اک

لواں روپ دتا۔ اوہناں دیاں کہانیاں

اپنے پاتراں، موضوع تے بنترے

حوالے نل وڈیاں کہانیاں وچ کئے

جان دا حق رکھدیاں نیں۔“

2.1. معاشرتی حالات و مسائل دا ذکر:

فرخندہ لودھی پوراں اپنی کہانیاں وچ

معاشرے وچ پائے جانے حالات تے مسائل نوں

بڑی خوبصورتی نال بیان کیتا۔ مثال دے طور تے

چنے دے اوہلے دی اک کہانی **پانڈان** وچ اوہ تھلویں

طبقے دی نمائندگی کردی لوکاں نوں درپیش مسائل دا

پردہ چکیتا تے نال ای اوٹا وچ معاشرے

دے اوہناں مرداں دا ذکر کیتا جیہڑے آپ نکلے

کچر دے رہندے تے اپنی عورتاں دی کہانی کھاندے نیں۔

2.2. مڈل کلاس طبقے دی نمائندگی:

فرخندہ لودھی اپنی کہانی وچ مڈل کلاس دے

نمائندگی وکی کیتی۔ کس طرح ایک مڈل کلاس

انسان ساری زندگی بس کمائی چھے تکیا رہندا اے۔

مثال دے طور تے **پھلی پڑھانی** وچ اوہناں ماسٹر

دی نوں درپیش ~~مسائل~~ مسائل دا ذکر کیتا استاد

اک معاشرے واسطے تو عزت دار شخص ہوندا
اے۔ فاسٹرجی 25 سالوں توں بڑھارے لیکن اج
تک اوہناں دے حالات میں بدلے مگروں اوہناں
دے تہاگردوی یوہتی کامیاب ہو گئے ہن۔

2.3 عورتاں دی نما زندگی:

فرخندہ لودھی اک عورت ہونے دے ناطے عورتاں
دے حق واسطے وی آواز اٹھائی۔ اوہناں اپنی
کہانیاں پاروں لوکاں توں عورتاں توں درپس
مسائل وارے دینے دی کوشش کیتی۔ مثال
نال اک اخباری گل وچ کیسری دوپٹے والی کڑی نال
جے ہو یا اوہ ساڈی معاشرے دی عکاسی اے۔ ایس
طرح دھرمی بابل وچ عورت معاشرے دا اوہ فرد
اے جیہدی کوئی عزت نہیں۔ ایہہ ساریاں عورتاں
نال ہون وائے ظہماں دیاں وھوو کھو داستانیں۔

2.4 پنڈوسوں دیاں جھلکاریاں

فرخندہ لودھی دیاں زیادہ کہانیاں شہری زندگی
دے مسائل و ارے میں مگروں کچھ کہانیاں وچ اوہناں
پنڈوسوں دیاں گلاں وکی کہانیاں۔ چنے دے اوہ
وچ اہم دے صوبیاں دی کہانی جھٹڑکے پنجاب دے لوکاں
وارے دیاں

2.5. جاگپردارانه نظام دیاں برائیاں:

فرخندہ لودھی پوراں ایسی کہا تیاں وچ
 پنجاب وچ تیاں چاندے جاگپردارانه نظام دیاں
 سونے عذمت کیتی۔ کیس طرح پنجاب وچ
 مزارے، کمی تے سپی ایسے عالکھاں دا گناہواں
 وچ ساتھ دیندے نیں۔ اک ڈرہ دی خاطر اوہناں
 توں کمی کی کرنا پیندا اے۔ **چندے اوہ** وچ تکی
 سرکار کس طرح بلکھو دی عزت لٹدا اے، داکر
 کر کے اوہناں ایسے نظام دیاں برائیاں توں پرہہ چلنے
 دی کوشش کینی اے

2.6. سماجی برائیاں ول دھیان:

فرخندہ لودھی اک حساس عورت سن تے
 اوہ معاشرے وچ پانی چاندیاں برائیاں داعشا پرہ
 بڑے عورتاں کردی سن۔ ایسوی اوہ وچ اے
 کے اوہناں دیاں کہانیاں وچ بیاں پوٹیاں سماجی
 برائیاں دا ذکر فلدا اے۔ اک اخباری گل، **ماک چپ**،
دھرم بابلی تے سبھ کوڑا اچھے افسانے تکی جیہڑے
 معاشرے وچ پائی برائیاں توں پرہے نقاب
 کو دے نیں۔

2.7 . عمدہ کردار نگاری:

کردار نگاری کہانی کی ضروری حصہ ہونے کی لئے
 کیوں ہے اگر کردار جیتے نہیں تے پھر کہانی ایسی
 اثر رکھو دینے کی لئے فرخندہ لودھی پوراں نوں کردار
 نگاری وچ مہارت حاصل سی۔ پانڈیان وچ مہید
 ارجپ وچ بکھو اوٹا وچ دستگیر جینے اوٹے وچ
 صوبانے احمد دے کردار ایسی مثال آپس

2.8. تسلسل تے روایتی

فرخندہ لودھی پوراں دی کہانی دی سچو توں
 وڈھو کے خوبی تسلسل تے روایتی ہے۔ تحریر پر لکھی ہونے،
 یو جھل نہ ہونے تاں ہے پڑھن والا کہانی دا پورا پورا
 لطف رسکے۔ فرخندہ لودھی دیاں ساریاں کہانیاں
 ایسی خوبی مثال فال و مال ہن۔

3. فکری گل:

فکری گل ابہ اے کے فرخندہ لودھی دیاں کہانیاں
 پنجابی وچ اٹھلا واہا ہن۔ اوہ دیاں وچ آپ بکھری ہن

”چنے دے اولے پیری عاجزانہ تے عام فہم
 جی کو شش لے پیرے و پیرے او سوچن
 سورج جڑھدے نہیں جی پیرے پور لوکاں دے گروہی
 لو کھلا دے نہیں۔“

سوال نمبر 8

پیر فضل گجراتی

تعارف:

پیر فضل گجراتی پنجابی غزل دا اہم ترین سیر گذر ہوا
نال لے۔ اوہناں غزل نوں روایت توں ہٹ کے جدید
انرا زوج عوڑیا۔ اوہناں دا اصل نال فضل حسین
تے قلم فضل سی۔ اوہناں داسارا کلام
”ڈاکٹر بنیدہ رحمن“ نے اکٹھا کر کے اوس
نوں ”کلام پیر فضل گجراتی“ دے نال نال
مطبوعہ کینا۔

پیر فضل گجراتی نے مختلف صنفاں وچ
شاعری کینی تیر اوہناں دی شہرت غزل پاروں
لے۔ اوہناں دا اصل غزل پیراگا ”ڈوٹاھے
پینڈے 1983 وچ چھپیا۔

پیر فضل گجراتی: پنجابی غزل دا امان تیراں

1- حمدیہ رنگ:

پیر فضل گجراتی دا حمدیہ رنگ بڑا
سچا لے۔ اوہناں لے وکھو وکھو شعری صنفاں

وج حمد ال لکھیاں

س دلپداں درواواں خیالاں نوں انگاں
 عین محشر دے وج پیش بہوون توں سنڳاں
 الہی محل کوئی پلے نہ میرے
 کرم تیرا فنڳاں، تیرا فضل فنڳاں

2. نعتیہ رنگ:

میر صاحب بہوراں دی حیاتی تے اوہناں دی
 شاعری صورتِ پاک دی ذاتِ نال عقیدت دا
 سچا ثبوت اے۔ اوہ آکھدے ہن۔

س آہنیاں تے غلاواں نوں گئے سیکھو دے ساہ
 اوس دے ڈکے زمانے دی ہوا پیرتا لئی

3. غزلاں وج عشقیہ رنگ:

غزل دا اک اہم حصہ ہوندا اے
 جیڑا عشق وارے ہوندا اے۔ عاشق
 نوں کی کی فٹھلاں پیدیاں ہن یا اوس
 دے دل دے اندر کی چل رہیا ہوندا اے، اوہ
 شاعر غزل وانگوں دسدا اے۔ فصل گہرائی دیاں

عزلاں وچ دی عشق پرنگ یا باجاڑا اے۔

عشق وچ فریادوں کی بہتال میرے لبناں
سیناں دے پور نہیں، پنھاں دے جھالے پور نہیں

4. عزلاں وچ غم، سوز تے درد:

بیر فعل گجراتی توں غم تے سوز را
شامروی آکھیا جازا اے کیوں جے اویناں
دیاں عزلاں وچ ایس دا ذکر اے۔ کئی تھامراں
اویناں توں غم دا بادشاہ وی کہیا اے۔ اوہ
لکھدے نہیں۔

بے عینوں سوز فرقت نے کشتہ نہیں جیسڑے
اوہ جھالے تے بے شک چھپانڈاں سواں گا
میں اٹھوں کدوں تک پینڈاں سواں گا
کدوں تک سوکے دبانڈاں سواں گا

5. عزلاں وچ زاید تے واعظ دا کردار

ایس توں علاوہ بیر فعل گجراتی
نے ایسے عزلاں وچ واعظ تے زاید دے
کردار تے وی گل کہتی اے۔ کیوں جے آج دے
مولوی انسان توں اویناں چیزاں دادرس

دینے میں جیہڑی او آپ وی عمل لی کردے

ب اے واعظ ذوق تو اڑے نوں یکسہ نور نمازی اکھن لگے
پر جمعے کہانی حوراں دی، یا بہی حضرت ٹھیک نہیں

6. حالات داسکوه:

پیر صاحب پوراں اپنی عزلاں وچ دوستان
دی بے زنی وارے وی گل کیتی اے اوہ دسدے
نیں کہ کیوں مشکل دے وقت تو اڑے بار
چھڈ جانے میں۔ اوہ ویلے عین ہی توادی
مدد کردے میں۔

ب اوکھے و پے فضل میرے ول غیراں بہو ودھائے
وان تران جیہدا سی عینوں، اوہ نہ کتیاں ساراں

7. پیر صاحب دابلند کردار:

پیر صاحب دی نیک دکانے بلند کردار اک
قتال سی۔ اوہناں ساری حیاتی خوشیاں وڈکے کھیناں
لٹا نہ رہے۔ اوہ بکھدے میں۔

ب رب دشمن نوں وی دسے نہ، وکدے نہیں سال وراگاں دے
بل ماں ہزار دیمہ ڈی دا، اک گھوڑی ہزار مہینے دی

8. شہوخی کے طنز و مزاح دا عنبر:

پیر صاحب اپنی عزلاں و ج شہوخی کے طنز و مزاح
دا عنبر وی ظاہر کینا۔ قتال دے طور آے اویناں
دا اے تسمو تیکھو۔

ے وقت نزع دے اوہ نہیں چاہندا کول میرے جھٹ پہنا
کھول لیا پنجسورہ اوہیے، نکلے جان شتابی
مکدی گل:

پیر فضل گجراتی نے غزل ~~صرف~~ و ج حیدرآباد
لائی۔ اویناں نے پنجابی غزل توں نوں نوں
اسماں آئے نوں نوں جہاں دکھائے بس۔
بقول عارف عبدالمہتمن

”پیر فضل گجراتی پنجابی شاعری و ج
عاشقانہ وارداتاں تے کیدقتیاں دے
فنکارانہ اظہار دے اعتبار ناں اک
نو پکلا وقام رکھدے پنیں، جیہدے
و ج اویناں دا کوئی حریف نہیں۔“

سوال نمبر 07

لوک گیتاں وچ پنجاب دی ریٹل

تعارف:

پنجابی لوک گیتاں دے سیکڑے فو صرعات آ
 درجنان قسماں نیں۔ انسان دے دن تک پر عرصہ
 بارے گیت جو جو رہے۔ لوک گیت توں مراد اے
 لوکاں دے گیت۔ ایہ گیت کسے فرد یا شاعر دی
 تخلیق نہیں ہوندے۔ پنجابی لوک گیتاں وچ
 پنجاب دی ریٹل بہتلی دا ذکر کینا گیا اے۔
 بڑھن والے نوں و سوں دے صلکارے، پنجاب
 دا حصر اعلیٰ، پنجاب دی خوشحالی نالے پنجاب دی
 تاریخ دا ذکر ولدا اے۔

لوک گیتاں پنجاب دی ریٹل

1. پنجاب دیس و سوں دیاں جھلکاریاں

پنجاب دھرتی بیچ دریاواں دی دھرتی اے۔ ایس
 دے لوک گیت ایس دھرتی دیاں رنگ برنگیاں
 ٹو صباں نیں۔ ایہ گیت پنجاب دی تہذیب و ثقافت
 دا اوہ شیشہ نیں جیسڑے صدیاں گزرن دے باوجود
 ساؤں پنجاب و سوں دا حقیقی عکس دکھاندے

اھڑ بلھڑ باوے دا
 باوا کنک لے آوے گا
 باوی بہہ کے چھٹ گئی
 ماں بونیاں وٹے گئی
 باوی من بگاوے گئی
 باوا بیٹھا کھاوے گا
 لاکا کھڑ کھڑ سے گا

2۔ پنجاب دا جغرافیہ:

پنجاب دا جغرافیہ پرے پورے کھیتاں ہر
 سبز ٹھاٹھاں عار دیاں نہراں، دریاواں، نہاراں
 عیلاں وچ پھیلے مچراواں، پوٹھواری دیاں اچیاں
 بیویاں تھواں تے پہاڑاں لے مشتمل اے۔ پنجاب
 دے لوک کیتاں وچ ایہ سارے جغرافیائی
 رنگ بڑی تفصیل نال بیان ہوئے ہن۔

ل میں تیری سہی، پڑے پل جوترا، پو پیرے ڈھولا
 میں تیری سہی، سونا محمد لے کھیت، پو پیرے ڈھولا
 میں تیری سہی، داتی پھڑے پاپیا، پو پیرے ڈھولا

3. پنجاب دی خوشحالی دا ذکر:

پنجاب دیاں پنج دریاواں دی دھرتی آری
سیٹ سزھوسی۔ تاریخ گواہ اے کہ آج تون
پنج ہزار واھ بہلاں دی پنجاب دے بابل نینوا
تے فیسویو پٹھیاں تہذیبیاں تال تجارتی زواہ
س۔ پنجاب دیاں لوک کیتاں و جوں پنجاب
دی خوشحالی دا ذکر لبھدا اے۔ کھ بولیاں و بلکھو۔

س اوہ فیروپر کرپو، کنیں نینواں سندوری سیر صافا

س نیلی گھوڑی وے و کیدل تہری، جے پہلی پیش پارھٹ جاتے

4. لوک کیتاں و پنجاب دی تاریخ:

لوک کیتاں راہیں پنجاب دی تاریخ داوی
اندازہ ہوندا اے۔ نادر شاہ زانی تے احمد شاہ ابدالی
نے پنجاب آکے کئی کئی حملے کیتے۔ لوک کیتاں و ج
نادر شاہ دا ظلم و بلکھو۔

آپا نادر

بھٹی چادر

باہنوں چوڑا لپہاں کرے

آپا نادر

ڈھیسہ پٹی چادر

بابل نیویں دھوں کرے

5. لوک کیتاں وچ زرعی رنگ:

بنجاب دے لوک زرعی لوک ہن۔ لوک
 کیتاں وچ زرعی رنگ دے ہندکارے وی نظر
 آندے ہن۔ بنجاب دی دھرتی بڑی زرعی علاقے اوں
 ہمیشہ توں ای فوڈاک دے معاملے وچ خود کفیل
 اے۔ ایہ لوک کھیت و بلجھو:

فینوں پچنا سکھاندا، ایہہ باجرے واسٹا
 فیرے قدنا لوں لہا، ایہہ باجرے واسٹا
 ایہنوں ویکھ ویکھ آو، فینوں پیار والا تھوٹا
 فیرے نال نال گاؤ، ایہہ باجرے واسٹا
 فیری گٹ دا پیرانڈہ، ایہہ باجرے واسٹا

6. لوک کیتاں وچ رسمائے رواجاں:

بنجاب تہذیب و تمدن دے حوالے نال
 بڑا زرعی علاقے ہزاراں ورھیاں پہلے دی
 بڑیا تہذیب دی کھنڈرات و جوں کئی رسمائے رواجاں
 دے آثار ملے ہن۔ بنجاب دی رسمائے رواجاں
 دا اندازہ وی لوک کیتاں توں ہندا اے۔
 شادی ویاہ دے موقعے دا ایہہ گیت و بلجھو:

وپساں داراج
 پیرے بابل دا پیا
 ابری دے دل دا سہارا
 نی ویر پیرا گھوڑی چڑھیا
 پھیناں واکاں پھڑیاں نی
 ویر گھوڑی چڑھیا نی
 پھین پھڑی واں
 پنج روپیہ پھین والاگ

7. لوگ کیتاں وچ پھناوے لے گئے:

پھناوے انسان دی فطری ضرورت اے۔
 انسان نے جیو بی جیو بی شعور دیاں منزلان طے
 کیتیاں اوہ ستروشی دے توالے نال سنجیدہ ہو گیا۔
 پنجاب دے لوکاں دے پھناوے دا اندازہ وکھا
 لوگ کیتاں وانگول لایا جا سکدا اے۔

سے چوڑیاں گودیاں باہنواں دا گناہ، نیلی سبھے تکھی مک تے

سے ننکا رکھدی کلپ والا پاسہ، نالے بالو گھنڈ کرھدی

سے ددھڑکے جھا جھواں والی، کینٹھے والا دھار کڈھدا

8. لوک کیتاں وچ وزیہی رنگ!

بنجیاں دی اکثریت دا عزیز اسلام اے
 لوک کیتاں وچ اج وی عزیز رنگ وڈے
 نیں۔ عزیز رنگ دی اے لور ویکھو

ب اللہ اللہ توں والی توں
 دتا ای تے پالی توں

وڈی گل:

وڈی گل ایہ اے کہ پنجاب دے
 لوک کیتاں وچ پنجاب دی ہسٹل
 ہسٹل، تہذیب و ثقافت دے ہڈکارے
 وڈے نیں۔ لوک کیتاں پنجاب دی
 تاریخ دے وارے دسدیاں نیں تے اج
 تک پنجاب دی ثقافت نوں زندہ رکھا
 ہویا اے۔